

A. I. Tesla

Львівський національний університет ім. Івана Франка, м. Львів, Україна

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В ТРАНСФОРМАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Досліджено проблему оцінювання інтелектуального капіталу в умовах ринкової трансформації національної економіки. Зауважено, що на сьогодні розвиток високотехнологічних галузей є безальтернативним напрямом становлення та конкурентоздатності національної інноваційної економіки, основною підвалиною якої в умовах трансформаційної економіки є інтелектуальний капітал. Систематизовано основні складники вітчизняного інтелектуального капіталу, що містять компоненти людського, структурного, клієнтського і соціального капіталів. Запропоновано й апробовано власну методику оцінювання інтегрального значення інтелектуального капіталу, що ґрунтується на адаптації до особливостей національної економіки напрацьовань Світового банку. Методика повною мірою охоплює найважливіші аспекти розвитку інтелектуального капіталу і ґрунтується винятково на офіційній, відкритій для доступу статистичній інформації, що робить її прийнятною для використання як на мікро-, так і на макроекономічному рівнях. Виявлено позитивні тенденції щодо зростання національного інтелектуального капіталу, що свідчать про наявність незворотних процесів поступу української економіки в інноваційно-інтелектуальному напрямі. Наочно представлено місце України у рейтингу інтелектуального капіталу деяких країн з розвинутою економічною системою. Окреслено основні проблемні аспекти розвитку інтелектуального капіталу в Україні та намічено шляхи інституціонального впливу для їх подолання.

Ключові слова: національна економіка; Світовий банк; інтелектуальні ресурси; людський капітал; соціальний капітал.

Вступ. Якісний розвиток інтелектуального капіталу суспільства є однією з найскладніших соціально-економічних проблем в умовах ринкової трансформації економіки України. Аналіз цієї проблематики має важливе значення як з теоретичної точки зору – з'ясування соціально-економічної природи інтелектуального капіталу суспільства, так і з практичної – введення інтелектуального капіталу у систему ринкових відносин, удосконалення механізму стимулювання інтелектуального капіталу та перспективи його зростання. Все це певною мірою актуалізує дослідження процесів формування та розвитку інтелектуального капіталу суспільства.

У вітчизняній та іноземній літературі існує чимало фундаментальних праць із вивчення різноманітних аспектів інтелектуального капіталу. Серед вітчизняних економістів, які досліджували деякі аспекти цієї проблеми, варто назвати Г. Башнянина, М. Герцуня, В. Савіну (Bashnianyn, Hertsun & Savina, 1994), С. Вовканича (Vovkanych & Semiv, 2008), А. Гончаренка, С. Грикорюка (Honcharenko & Hryhoruk, 2014), Л. Гроднянську (Horodianska, 2008), О. Грішнову (Hrishnova, 2014), Б. Данилишина (Danilishin & Kutchenko, 2006), А. Карпенко (Karpenko & Pyrohovska, 2014) та ін. Загалом, дослідженню інтелектуальної складової економічної діяльності приділяють значну увагу практично усі провідні школи сучасної економічної думки (Becker, 1993; Brooking, 1996; Cornish, 1989; De la Dehesa, 2008). Дослідники здебільшого приділяють увагу окремим його

складовим, таким як наука, освіта, людський капітал, інтелектуальні активи, об'єкти інтелектуальної власності тощо. Однак до сьогодні залишаються недостатньо дослідженими багато важливих аспектів інтелектуального капіталу, зокрема недостатньо розробленими залишаються методики його оцінювання.

Постановка завдання. Мета нашого дослідження – оцінити особливості формування та розвитку інтелектуального капіталу в умовах ринкової трансформації національної економіки.

Матеріали та методи дослідження. Економіко-інтеграційні процеси, заявлені Україною на державному рівні, та прагнення посісти належне місце у світовому рейтингу економічно-розвинених країн, потребують переосмислення підходів до інституціонального управління процесами інтелектуалізації праці та засобів виробництва для збільшення частки виробництва товарів і послуг з високою доданою вартістю. На сьогодні розвиток високотехнологічних галузей є безальтернативним напрямом національної інноваційної економіки, основною підвалиною якої в умовах трансформаційної економіки є інтелектуальний капітал.

Недостатня розробленість вітчизняними дослідниками питань оцінювання інтелектуального капіталу та відсутність чітких та логічно-структурованих алгоритмів такого аналізу спонукала до розроблення власної методики, що ґрунтується на адаптації до особливостей національної економіки напрацьовань Світового банку

Інформація про авторів:

Тесля Алла Ігорівна, аспірант кафедри економічної теорії. Email: ecttheory@franko.lviv.ua

Цитування за ДСТУ: Тесля А. І. Деякі аспекти оцінювання інтелектуального капіталу в трансформаційній економіці України. Науковий вісник НЛТУ України. 2017. Вип. 27(7). С. 127–132.

Citation APA: Tesla, A. I. (2017). Some Aspects of the Assessment of Intellectual Capital in the Transformational Economy of Ukraine. *Scientific Bulletin of UNFU*, 27(7), 127–132. <https://doi.org/10.15421/40270724>

(World Bank, 2007). У табл. 1 систематизовано основні складники вітчизняного інтелектуального капіталу, що включають компоненти людського, структурного, клієнтського і соціального капіталів.

Табл. 1. Показники оцінювання інтелектуального капіталу

Структурний елемент	Компонентне наповнення
Людський капітал	– чисельність населення; – характеристика економічної активності населення; – кількість пенсіонерів; – доходи населення; – рівень медичного забезпечення населення; – кількість осіб, які навчаються у навчальних закладах різних рівнів акредитації.
Структурний капітал	– рівень інвестиційної активності; – рівень інноваційної активності; – кількість поданих заявок на отримання охоронних документів; – рівень витрат ВВП на наукомісткі галузі та соціальну сферу; – рівень експорту високотехнологічної продукції.
Клієнтський капітал	– рівень іноземних інвестицій у наукомісткі галузі; – рівень іноземних інвестицій у розвиток нових технологій у соціальній сфері.
Соціальний капітал	– рівень довіри суспільства до влади; – частка Інтернет-користувачів, % до загальної кількості населення; – споживчі витрати домашніх господарств на комунікації, освіту та охорону здоров'я.

Отримання релевантних результатів потребує співвідносності показників, що досягалося їх нормуванням за формулою

$$P_H = \frac{P_\phi - P_{\min}}{P_{\max} - P_{\min}}, \quad (1)$$

де: P_H – нормалізоване значення досліджуваного показника; P_ϕ – його фактичне значення у певному році; P_{\min} та P_{\max} – відповідно, мінімальне та максимальне значення показника у досліджуваному часовому проміжку.

Узагальнене значення показників компонентного наповнення інтелектуального капіталу вираховано за формулою

$$H_K = \frac{P_{H,i}}{P_H}, \quad (2)$$

де: P_H – нормалізоване значення досліджуваного показника в i -му році; $\overline{P_H}$ – середнє значення нормалізованого досліджуваного показника.

Структурні елементи інтелектуального капіталу оцінено за формулою

$$E_C = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n H_{K,i}, \quad (3)$$

де: n – кількість компонентів структурного елемента інтелектуального капіталу.

Інтегральне значення інтелектуального капіталу вираховано за формулою

$$E = \sqrt[4]{\prod_{j=1}^4 E_{C,j}}, \quad (4)$$

де: $E_{C,j}$ – узагальнений показник j -го структурного елемента інтелектуального капіталу.

У табл. 2 систематизовано вихідні дані для економічного розрахунку інтелектуального капіталу.

Табл. 2. Показники інтегрального оцінювання вітчизняного інтелектуального капіталу у 2010-2015 рр. (складено на основі даних (Statistics, 2016))

Показник	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Людський капітал						
Чисельність населення (на кінець року), млн осіб	43,3	43,1	43,0	42,9	42,8	42,6
Економічно активне населення (віком 15-70 років; тис.)	20894,1	20893,0	20851,2	20824,6	19920,9	18097,9
Зайняте населення віком 15-70 років, тис. осіб	19180,2	19231,1	19261,4	19314,2	18073,3	16443,2
Економічно неактивне населення ^а	11945,0	11657,4	11456,9	11270,1	12023,0	10925,5
Кількість безробітного населення віком 15-70 років (методологія МОП), тис. осіб ^а	19180,2	19231,1	19261,4	19314,2	18073,3	16443,2
Середньомісячна номінальна заробітна плата, грн	2250	2648	3041	3282	3480	4195
Кількість пенсіонерів, тис. осіб ^а	13533	13061	13136	12961	12858	12147
Середній розмір місячної пенсії (на початок року, грн)	1526,1	1153,1	1254,9	1472,6	1528,3	1581,5
Доходи населення, млн грн	1052997	1210853	1394132	1478073	1516768	1743979
Найвищий дохід на одну особу, грн	18633,6	21807,2	25426,6	26899,6	26782,1	31082,7
Кількість лікарів усіх спеціальностей, тис.	2172	2132	2122	2062	2062	1862
Кількість осіб, які навчалися у навчальних закладах (на початок навчального року; тис.)	6925	6716	6521	6357	5762	5692
у т.ч. у вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації	2067	1899	1770	1673	1438	1375
Структурний капітал						
Капітальні інвестиції (у фактичних цінах), млрд грн	180,6	241,3	273,3	249,9	219,4	273,1
Частка інноваційно активних підприємств (до загальної кількості промислових підприємств)	13,9	16,3	17,5	16,9	16,1	17,3
Кількість організацій, які виконують наукові дослідження й розробки	1303	1255	1208	1143	999	978
Кількість науковців, осіб	89564	84969	82032	77853	69404	63864
Частка науково-технічних робіт у ВВП	0,9	0,79	0,8	0,8	0,69	0,64
Частка реалізованої інноваційної продукції (до загального обсягу, %)	3,9	3,8	3,3	3,3	2,5	1,4
Кількість заявок на отримання охоронних документів, шт.	47328	48585	53767	44146	47819	51559
Розподіл ВВП (у фактичних цінах; млн грн):						
– професійна, наукова та технічна діяльність	53946	61701	86000	95510	92230	–
– освіта	80349	87242	101823	107528	106305	–
– охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	58478	64303	74131	72603	71755	–
– інформація та телекомунікації	68300	79133	88595	97499	105116	–
Обсяги експорту послуг (млн дол. США):						
– роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності	41,5	46,1	56,4	97,4	97,5	51,0
– телекомунікаційні послуги	319,2	339,2	326,6	344,6	370,3	352,6

– комп'ютерні послуги	255,3	382,2	646,8	931,5	1102,0	997,3
– інформаційні послуги	97,6	139,3	140,1	201,1	203,2	235,7
– послуги дослідження та розробки	200,9	227,7	240,8	262,5	154,9	143,2
– професійні та консалтингові послуги	373,2	458,3	504,0	678,2	535,8	341,5
– наукові та технічні послуги	331,4	443,9	438,1	426,2	376,3	189,0
Коефіцієнт покриття експортом імпорту, %	0,94	0,92	0,90	0,90	1,06	1,09
Капітальні інвестиції за видами активів (у фактичних цінах; млн грн, %) , у т.ч.:	180575,5	241286,0	273256,0	249873,4	219419,9	273116,4
– інвестиції у нематеріальні активи, з них:	6912,7	9375,8	8402,3	10479,8	7384,8	18385,5
– програмне забезпечення та бази даних	2802,4	4101,9	3409,1	3477,6	3207,3	4908,4
Авторські та суміжні права, патенти, ліцензії	3044,0	3254,0	3655,9	5631,5	2974,3	12457,8
Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності (у фактичних цінах; млн грн), у т.ч.:	180575,5	241286,0	273256,0	249873,4	219419,9	273116,4
– інформація та телекомунікації	8625,8	9730,0	10167,7	9864,0	8175,1	22975,0
– телекомунікації (електрозв'язок)	6354,5	6506,8	6771,6	6875,4	5664,0	19536,4
– комп'ютерне програмування та надання інформаційних послуг	347,5	580,2	621,2	634,5	670,3	1134,3
– професійна, наукова та технічна діяльність	4991,7	10491,9	9021,3	3621,3	2921,5	4065,2
– діяльність у сферах права та бухгалтерського обліку, архітектури та інжинірингу, технічні випробування та дослідження, діяльність хед-офісів	4135,4	9069,0	7588,4	2669,6	2314,8	3244,4
– наукові дослідження та розробки	549,7	717,9	548,8	599,2	375,4	518,2
– рекламна діяльність, дослідження кон'юнктури ринку	306,6	705,0	884,1	352,5	231,3	302,6
– освіта	1818,4	2090,7	1463,5	1030,5	820,9	1540,1
– охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1920,1	2113,2	2707,2	1746,2	1223,9	2367,2
Клієнтський капітал						
Прямі іноземні інвестиції (млн дол. США), у т.ч.:	39175,7	43836,8	48991,4	53679,3	57056,4	45744,8
– інформація та телекомунікації	1728,8	1891,4	2139,2	1996,9	2051,2	1802,7
– професійна, наукова та технічна діяльність	1133,1	1182,0	2072,5	2831,0	4006,8	2634,5
– освіта	25,9	7,6	6,7	9,1	12,0	10,7
– охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	49,8	51,5	51,2	60,1	60,7	51,5
Соціальний капітал						
Демократичність управління на рівні центральної влади (рейтингова оцінка)*	0,200	0,182	0,174	0,174	0,167	0,167
Корупція (рейтингова оцінка)*	0,174	0,174	0,167	0,167	0,160	0,167
Частка користувачів Інтернету серед дорослого населення, %	29	40	43	49	54	57
Споживчі витрати домашніх господарств (у фактичних цінах; млн грн) на:	17388	23915	24671	30840	33016	38656
– зв'язок і телекомунікації						
– охорону здоров'я	30773	41038	43926	48991	54957	70234
– освіту	10886	12092	12785	13243	12618	14356

Примітки: & – чинники деструктивного впливу; * – за даними (Transit, 2016).

Результати та їх обговорення. Результати оцінювання структурних елементів та інтегральне значення інтелектуального капіталу наведено у табл. 3.

Табл. 3. Результати інтегрального оцінювання інтелектуального капіталу України у 2010-2015 рр.

Показник	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Людський капітал	0,83	1,10	1,11	1,02	0,82	1,13
Структурний капітал	0,58	1,10	1,17	1,06	0,79	1,29
Клієнтський капітал	0,72	0,38	0,84	1,44	1,91	0,70
Соціальний капітал	0,82	0,95	0,82	1,06	0,89	1,46
Комплексна оцінка інтелектуального капіталу	0,73	0,81	0,97	1,14	1,02	1,11

Аналіз отриманих результатів свідчить про позитивні тенденції останніх років щодо зростання національного інтелектуального капіталу, що свідчить про наявність незворотних процесів поступу української економіки в інноваційно-інтелектуальному напрямку. Однак треба зазначити нерівномірність матриці отриманих результатів (рис. 1).

Як бачимо, до 2014 р. найбільші темпи зростання демонструє такий структурний елемент інтелектуального капіталу, як клієнтський капітал, що відбулося, на нашу думку, завдяки доволі високим позиціям національної освітньої галузі. Однак у 2015 р. спостерігалось зниження оцінки цього структурного елемента, що пояснюється певним зниженням суспільної уваги до професійної, наукової та технічної діяльності і збуреннями у системі освіти.

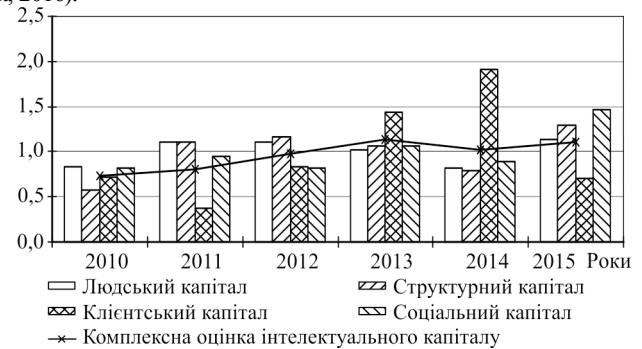

Рис. 1. Динаміка розвитку інтелектуального капіталу України за 2010-2015 рр. загалом та за структурними елементами

Показники людського капіталу є, на нашу думку, недостатніми, що зумовлено насамперед складним соціально-економічним та демографічним становищем України у 2010-2015 рр. Зокрема, стабільною залишається негативна тенденція до скорочення населення України (зменшення показника на 1,6%), водночас кількість зайнятого населення працездатного віку скоротилася на 13,4%.

До позитивних тенденцій потрібно віднести скорочення рівня безробіття на 14,3%, зростання середньомісячної номінальної заробітної плати на 86,4%, що, попри незначне збільшення пенсійного забезпечення (на 3,6%), зумовило зростання доходів населення на 65,6%. Разом з тим, спостерігається істотне зменшення кількості осіб, які навчалися (на 17,8%), зокрема кіль-

кість студентів вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації скоротилася на 33,5 %.

Найстабільніші показники зростання демонструє соціальний капітал, частка якого за досліджуваний період зросла на 78,0 %. Великою мірою цьому сприяє збільшення довіри суспільства до органів влади та боротьба на державному рівні з проявами корупції. Але найбільшим чинником впливу на цей структурний елемент інтелектуального капіталу виявилось усвідомлення населенням важливості індивідуального соціально-інтелектуального розвитку. Зокрема, споживчі витрати домашніх господарств на зв'язок і телекомунікації зросли на 122,3 %, на охорону здоров'я – на 128,2 %, на освіту – на 31,9 %, майже у 2 рази збільшилася частка постійних інтернет-користувачів.

У 2014 р. спостерігаємо певне зниження показника структурного капіталу, що зумовлено, насамперед, стрімким зменшенням капітальних інвестицій. Однак уже в наступному році ситуація значно покращилась і загалом за період 2010-2015 рр. частка структурного капіталу демонструє найбільше зростання з усіх досліджуваних категорій (на 122,2 %), що свідчить про позитивні зрушення національної економіки. Однак у межах матриці значень структурного капіталу не спостерігається однорідності процесів зростання. Зокрема, показник рівня реалізації інноваційної продукції у ВВП зменшився на 64,1 %, значно погіршилися і показники частки виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП (зменшення на 28,9 %), кількість організацій, які виконують наукові дослідження й розробки, зменшилась на 24,9 %, а кількість науковців – на 28,9 %. Разом з тим, спостерігається стабільне зростання показників експорту інтелектуальних послуг. Зокрема, роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності, зросли на 22,9 %, інформаційні послуги – на 141,5 %. Найбільше зростання спостерігаємо і в групі експорту комп'ютерних послуг – на 290,6 %. Такий прорив свідчить про надвисокий інтелектуальний потенціал українських спеціалістів у галузі IT-технологій, затребуваність яких західними компаніями з розробки програмного забезпечення останніми роками залишається стабільно високою.

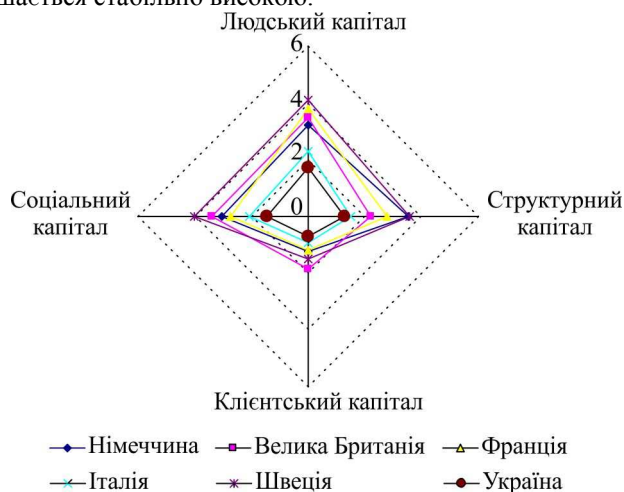

Рис. 2. Позитування інтелектуального капіталу України серед європейських країн з розвинутою економічною системою

На рис. 2 наочно представлено місце України у рейтингу інтелектуального капіталу деяких країн з розвинутою економічною системою. Однак, варто зауважити, що використана нами власна методика розрахун-

ку дещо відрізняється від методики Світового Банку (World Bank, 2007), у якій для оцінки інтелектуального капіталу використовується 192 показники, згруповані у 33 категорії. На нашу думку, наявність у методиці Світового Банку великої кількості доволі суб'єктивних оцінкових характеристик, що не мають економічного наповнення, робить її недоцільною для практичного застосування в умовах національної економіки. Натомість запропонована авторська методика достатньо повною мірою охоплює найважливіші аспекти розвитку інтелектуального капіталу і ґрунтується винятково на офіційній, відкритій для доступу статистичній інформації, що робить її прийнятною для використання як на мікро-, так і на макроекономічному рівнях.

Як бачимо з діаграми, рівень національного інтелектуального капіталу істотно відстає від відповідних показників європейських країн, що свідчить про недостатню оціненість інтелектуального фактора у розвитку вітчизняної економіки. Спрямованість вектора поступу української економіки у бік Європейського союзу потребує ретельнішої уваги до розроблення інституційних програм підтримки та розвитку цього пріоритетного в сучасних умовах господарювання аспекту.

Варто зазначити, що попри незначну, але стабільну, інтелектуалізацію економічних процесів, впродовж двох останніх років спостереження істотно скоротилась реалізація інноваційної продукції. На наш погляд, це зумовлено двома причинами. По-перше, така неузгодженість показників пояснюється значною тінізацією інноваційної сфери економіки, зокрема IT-галузі, працівники якої масово працюють на великі західні корпорації, офіційно не декларуючи отриманих прибутків. Другим негативним чинником вважаємо недооцінку важливості інтелектуальної складової в національних економічних пріоритетах, засилля застарілих технологій та виробництв із низькою добавленою вартістю. Зазначимо, що за останні роки певні інституційні кроки в цьому напрямку вже простежуються. Так, у липні 2016 р. Департамент розвитку інновацій та інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України оприлюднив Проект національної інноваційної стратегії (Order, 2016) на період до 2025 р., який передбачає всебічну підтримку високотехнологічних галузей та комерціалізацію знань як основні важелі розбудови конкурентоздатної економіки знань. Цим документом, який перебуває на розгляді відповідних комітетів Верховної Ради України, чітко визначено мету, стратегічні цілі високотехнологічного розвитку України, окреслено основні завдання та інструменти їх реалізації.

Отож, важливість інтелектуального капіталу для сталого інноваційного поступу в умовах трансформаційної економіки України є беззаперечною. Визначення величини впливу його структурних елементів на ефективність національного господарювання дасть змогу окреслити напрями удосконалення менеджменту інтелектуальних процесів в економіці. На нашу думку, уряду потрібно посилити контроль за виконанням у повному обсязі норм Конституції України, вимог законів України "Про освіту", "Про вищу освіту" та інших нормативно-правових актів, які стосуються сфери освіти, щоб не допустити безконтрольної її комерціалізації. Зокрема, це стосується доведення фінансування освіти до 10 % від ВВП країни та відмови від практики призупинення тих чи інших статей освітянських законів законом про бю-

джет. Це створить відповідні передумови для формування знань і навиків індивідів, які підвищать їх інтелектуальний капітал, а відтак допоможе становленню інноваційної моделі розвитку національної економіки.

Висновки. Отже, важливість інтелектуального капіталу для сталого інноваційного поступу в умовах трансформаційної економіки України є беззаперечною. Визначення величини впливу його структурних елементів на ефективність національного господарювання дало змогу окреслити напрямки вдосконалення менеджменту інтелектуальних процесів в економіці. Найбільший вплив на інтегральну оцінку інтелектуального капіталу виявили людський та структурний капітали, натомість клієнтський і соціальний капітали не мали визначального впливу на результатний показник. Існує потреба у подальших дослідженнях механізмів розвитку ринку інтелектуальних продуктів, проблеми захисту об'єктів інтелектуальної власності та впливу економічної політики на розвиток інтелектуального капіталу України, як на мікро-, так і на макроекономічному рівнях.

Перелік використаних джерел

- Bashniansyn, H. I., Hertsun, M. P., & Savina, V. V. (1994). Intelektualnyi faktor natsionalnoho ekonomichnoho vidrodzhennia [Intellectual factor of national economic revival]. In *"Humanitarian Education: Problems of the Spiritual Revival of Ukraine"*. Lviv: LTEI. [in Ukrainian].
- Becker, G. S. (1993). Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education, 3rd Ed. *Chicago & London: The University of Chicago Press*, 146 p.
- Brooking, A. (1996). *Intellectual Capital. Core Asset for the Third Millennium Enterprise*. London: International Thomson Business Press, 242 p.
- Cornish, W. (1989). Intellectual property: Patents, copyright, trademarks, and allied rights. London: Sweet & Jmaxwell, 128 p.
- Danilishin, B., & Kutcenko, V. (2006). Intellektualnye resursy v ekonomicheskoi roste: puti uluchsheniia ikh ispolzovaniia [Intellectual resources in economic growth: ways to improve their use]. *Economy of Ukraine, 1*, 71–79. [in Russian].
- De la Dehesa, G. (2008). *Winners and Losers in globalization*. London: Blackwell Publishing, 172 p.
- Honcharenko, A. M., & Hryhoruk, S. S. (2014). Analiz struktury intelektualnoho kapitalu [Analysis of the structure of intellectual capital]. *Economy. Management. Innovations, 1*. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2014_1_29.pdf. [in Ukrainian].
- Horodianska, L. V. (2008). Upravlinnia intelektualnym kapitalom i zabezpechennia pidpriemstv intelektualnymy resursamy [Intellectual Capital Management and Intellectual Property Provision]. *Actual problems of the economy, 1*, 127–133. [in Ukrainian].
- Hrishnova, O. A. (2014). Liudskiy, intelektualnyi i sotsialnyi kapital Ukrainy: сутність, взаємозв'язок, оцінка, напрямки розвитку [Human, intellectual and social capital of Ukraine: essence, interconnection, assessment, directions of development]. *Social-Labor Relations: Theory and Practice, 1*, 34–40. [in Ukrainian].
- Karpenko, A. V., & Pyrohovska, Iu. O. (2014). Formuvannia ta vykorystannia intelektualnoho kapitalu v Ukraini [Formation and use of intellectual capital in Ukraine]. *Collection of scientific works of the Tavria State Agrotechnological University (economic sciences), 4*, 197–201. [in Ukrainian].
- Order. (2016). Draft Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine. *On Approval of the Strategy for the Development of High-Tech Industries by 2025 and Approval of the Action Plan for its Implementation*. Retrieved from: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=c9b6f0b0-1ed5-4aba-a25e-f824405ccc64&>. [in Ukrainian].
- Statistics. (2016). State Statistics Service of Ukraine. Official site. Retrieved from: <http://ukrstat.gov.ua/>. [in Ukrainian].
- Transit. (2016). Nations in Transit Ratings and Averaged Scores. Retrieved from: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/ukraine>.
- Vovkanych, S., & Semiv, L. (2008). Liudskiy ta intelektualnyi kapitaly v ekonomitsi znan [Human and intellectual capital in the knowledge economy]. *Visnyk NAN Ukrainy, 3*, 13–23. [in Ukrainian].
- World Bank. (2007). The World Bank assessment methodology of national intellectual capital. Retrieved from: http://data.worldbank.org/indicator/IQ.SCI.MTHD?locations=UA-S4&name_desc=true.

А. И. Тесля

Львовский национальный университет им. Ивана Франко, г. Львов, Украина

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ОЦЕНКИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА В ТРАНСФОРМАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКЕ УКРАИНЫ

Исследована проблема оценки интеллектуального капитала в условиях рыночной трансформации национальной экономики. Отмечено, что на сегодняшний день развитие высокотехнологических отраслей является безальтернативным направлением становления и конкурентоспособности национальной инновационной экономики, основой которой в условиях трансформационной экономики является интеллектуальный капитал. Систематизированы основные составляющие интеллектуального капитала, включающие компоненты человеческого, структурного, клиентского и социального капиталов. Предложена и апробирована собственная методика оценки интегрального значения интеллектуального капитала, которая основывается на адаптации к особенностям национальной экономики разработок Всемирного банка. Методика достаточно полно охватывает важнейшие аспекты развития интеллектуального капитала и основывается исключительно на официальной, открытой для доступа статистической информации, что делает ее приемлемой для использования как на микро-, так и на макроэкономическом уровнях. Выявлены положительные тенденции роста национального интеллектуального капитала, что указывает на наличие неотвратимых процессов развития украинской экономики в инновационно-интеллектуальном направлении. Наглядно показано место Украины в рейтинге интеллектуального капитала отдельных стран с развитой экономической системой. Определены основные проблемные аспекты развития интеллектуального капитала в Украине и намечены пути институционального влияния для их преодоления.

Ключевые слова: национальная экономика; Всемирный банк; интеллектуальные ресурсы; человеческий капитал; социальный капитал.

A. I. Tesla

Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine

SOME ASPECTS OF THE ASSESSMENT OF INTELLECTUAL CAPITAL IN THE TRANSFORMATIONAL ECONOMY OF UKRAINE

The article is devoted to the development of methodical tools for evaluating intellectual capital in a market transformation of the national economy. Qualitative development of intellectual capital of a society is one of the most difficult socio-economic problems, therefore the analysis of this problem is important both from the theoretical point of view – the determination of the socio-economic nature of the intellectual capital of society, and from the practical point of view – the inclusion of intellectual capital in the system of

market relations, improvement of the mechanism for stimulating intellectual capital and the prospects for its growth. Nowadays, the development of high-tech industries is a non-alternative direction of the formation and competitiveness of the national innovation economy, the main foundation of which in the context of transformational transformations is intellectual capital. The systematization of the main components of domestic intellectual capital has made it possible to distinguish in its structure human, structural, client and social capital. For qualitative and quantitative evaluation of structural components and integral value of intellectual capital, our own methodology based on the adaptation to the peculiarities of the national economy of the World Bank developments has been proposed and tested. The method adequately covers the most important aspects of the development of intellectual capital and is based solely on official, open access to statistical information, which makes it acceptable for use on both the micro and macro level. The place of Ukraine in the rating of intellectual capital of individual countries with developed economic system is clearly represented. We have found that the largest growth rate is demonstrated by such a structural element of intellectual capital as customer capital, which was due to the rather high positions of the national education industry. The positive trends include the reduction of unemployment, the growth of the average monthly nominal wage, and the growth of household incomes. The revealed positive tendencies in the growth of national intellectual capital indicate the existence of inevitable processes of progress of the Ukrainian economy in the innovation-intellectual direction. The main problems of the development of intellectual capital in Ukraine are outlined, in particular, the lack of indicators of human capital due to the complex socio-economic and demographic situation in Ukraine, as well as a certain decrease in the indicator of structural capital. Thus, there are ways of institutional influence to overcome them.

Keywords: national economy; the World Bank; intellectual resources; human capital; social capital.